

Stručni rad

STVARANJE PROMOTIVNOG OKRUŽENJA ZA UČENJE U 1. RAZREDU

Anja Bizjak
Osnovna škola Polje, Slovenija

Sažetak

Djeca se razvijaju putem osjetila, vlastitih aktivnosti i povratnih informacija koje primaju od odraslih kod kuće, u školi ili drugdje. U našoj školi brinemo o poticajnom okruženju za učenje nudeći učenicima motoričke i senzorne aktivnosti s kojima istražuju nove stvari i uče. U školi izvodimo vježbe temeljene na aktivaciji različitih senzornih sustava, uz koje učenici uče vještine grube i fine motorike, komunikacijske, kognitivne, socijalne i emocionalne vještine. Učenici izvode različite vježbe kretanja, barataju konkretnim materijalom, rješavaju probleme i tako postižu različite ciljeve učenja. Takav pristup učenju pokazao se učinkovitim alatom za uvježbavanje različitih vještina, stvaranje pozitivne klime u učionici i poticajnog okruženja za učenje. Pokret obogaćuje nastavu te rasterećuje i opušta učenike. Takvo učenje ih dodatno motivira i bolje obavljaju zahtjevnije zadatke. Na ovaj način stvorili smo poticajno okruženje za učenje u kojem su učenici uspješni, zadovoljni i lakše i brže usvajaju gradivo.

Ključne riječi: osnovna škola, pokret, senzorni sustavi, učenje, osjetilna iskustva

1. Uvod

Djeca se razvijaju putem osjetila, vlastitih aktivnosti i povratnih informacija koje primaju od odraslih kod kuće, u školi ili drugdje. Kretanje, istraživanje i učenje njihovi su urođeni instinkti, jer kroz kretanje uče o sebi i svijetu oko sebe [1]. Igra potiče dijete na spontano kretanje, razvijanje obrazaca kretanja i percepcije te je zabava i zabava. Pokretom djeca izražavaju svoja iskustva, emocije, znanje i razvijaju mišljenje [2]. Za stvaranje poticajnog okruženja za učenje ključan je dobar kontakt između učitelja i razreda. njegovu povezanost s njim. Učitelj cijelim svojim stavom osigurava dobar odnos s učenicima odn. način na koji vodi razred tijekom nastave, kako komunicira s učenicima i kako ih uključuje u nastavu. Uključivanje pokreta i učenja putem osjetila pokazalo se učinkovitim načinom za stvaranje poticajnog okruženja za učenje za učenike osnovne škole.

2. Poticajno okruženje za učenje

Okruženje za učenje škole kombinacija je fizičkog okruženja (opremljenost i uređenost škole, učionica, dostupnost raznih alata za aktivno učenje) i školske klime (svi odnosi unutar škole, koje zajednički stvaraju voditelji, savjetnici i učitelji i roditelji i studenti). Poticajno fizičko okruženje treba biti takvo da učenike što je više moguće usmjerava prema učenju. To se može postići uređenjem učionica, opremljenih suvremenim nastavnim sredstvima koja pospješuju učenje s najviše osjetila, na vidljivom mjestu treba ispisati uspješne strategije učenja, razredna pravila, sat biti ugodnih boja [4] ... Uprava škole sa školskim pravilima i školskim kurikulumom, dobro uhodanom savjetodavnom službom i nastavnicima koji blisko surađuju s učenicima i roditeljima mogu učiniti mnogo za oblikovanje školske klime.

Prilikom brige za dobru klasnu klimu moramo obratiti pažnju na:

- sigurnost, orijentacija, validacija i prihvaćanje učenika,
- njegovanje poštovanja, poticajne i otvorene komunikacije,
- pružanje podrške i pozitivnih očekivanja,
- prihvaćanje različitosti,
- skrb za posebne potrebe,
- briga za pravdu,
- upravljanje konfliktima,
- briga za psihofizičku dobrobit [6].

Dijete uči o svijetu prihvaćanjem znanja od drugih, istraživanjem okoline i kretanjem. On analizira i tumači senzorne podatke koje mu prenose osjetila. Tako, istražujući okolinu kroz tjelesnu aktivnost, uči i interpretirati senzorne informacije. Sve više senzornih podataka omogućuje mu da bude sve učinkovitiji. Ako dobro poznajemo zakonitosti razvoja djeteta, možemo osmisliti proces učenja na prikladan, zanimljiv način koji ih motivira i potiče na lakše učenje. Integracija pokreta i učenja putem osjetila pokazala se dobrom praksom u stvaranju poticajnog okruženja za učenje. Pritom se učenici aktivno uključuju u nastavu, razvijaju različite vještine i uče nove stvari. Ljudi uče i percipiraju kroz 7 različitih senzornih sustava. Za holističko učenje i najučinkovitije pamćenje važno je da učitelji u svoje lekcije uključe aktivnosti koje promiču što više različitih sustava.

Prvi senzorni sustav je taktilni sustav, koji nam daje informacije o dodiru. Iskustvo kroz ovaj sustav omogućuje djetetu da razvije osjećaj sigurnosti,

udobnosti. To je prvenstveno sigurnosni sustav od ozljeda, ali je također jako povezan s emocionalnim sustavom. Njime razvijamo samopouzdanje i interakciju s okolinom. Proprioceptivni sustav je informacija o percepciji vlastitog tijela koja nastaje tijekom istežanja i kontrakcije mišića i očituje se tijekom kretanja. Omogućuje djetetu da bude svjesno položaja svog tijela, kako se kreće i držanja. Propriocepcija omogućuje djetetu da bez vizualne kontrole spozna položaj svojih udova u odnosu na druge dijelove tijela i prostor. Na taj se način dijete može uspješno obući, držati i držati olovku, penjati se na stablo i izlaziti iz njega... Propriocepcija nam govori kako se iznutra osjećamo o sebi i kako se krećemo; ako to ne osjećamo, nemirni smo. To je osnova za pažnju. Vestibularni sustav je percepcija linearnog i kružnog kretanja, ravnoteže, gravitacije i gibanja tijela. Predstavlja osjećaj kretanja i utjecaj gravitacije na naše tijelo. Sustav nam govori krećemo li se ili stojimo, koliko se brzo krećemo i u kojem smjeru, a također nam daje osjećaj sigurnosti. Iskustvo kroz ovaj sustav važno je za uspješno hodanje po prirodnim podlogama, u prepisivanju s daske, vožnji biciklom, izvođenju propusnica [3]... Također opažamo vizualnim sustavom odn. s očima. Ovaj sustav nesvjesno i fizički povezuje sve senzorne sustave. Odgovoran je za doživljavanje i percepciju položaja našeg tijela, za prostornu percepciju i govorno-motoričke aktivnosti. Slušni sustav (sluh) djeluje kao zaštita, omogućuje orijentaciju u prostoru, razvoj govora i pažnje. Miris se otkriva njušnim sustavom. Okusnim sustavom (izbočine u ustima) kušamo odn. prepoznamo jestivu i pokvarenu hranu (zaštitna funkcija). Senzorno bogate aktivnosti pozitivno utječu na zdravlje, omogućuju uravnotežen senzorni, mentalni i socijalni razvoj te smanjuju morbiditet [3].

3.Poticajno okruženje za učenje u praksi

Djeca se razvijaju putem osjetila, vlastitih aktivnosti i povratnih informacija koje primaju od odraslih kod kuće, u školi ili drugdje. Putem osjetila (tip, okus, sluh, vid, miris, pokret, gravitacija i položaj tijela) mozak dobiva informacije o tome što se događa u nama i oko nas. Sve te informacije moraju biti pravilno organizirane, klasificirane, usmjerene ili označene od strane mozga kao (ne)relevantne. Ako dijete uspješno obrađuje senzorne informacije, to čini dobar temelj za motorički, kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj [3]. Kako bismo učenicima ponudili najrazličitije osjetilno iskustvo, stvorili sigurno i poticajno okruženje za učenje te ojačali njihovo samopouzdanje i samostalnost, mi nastavnici u našoj školi osmislili smo vježbe temeljene na senzornim sustavima. Učenici primaju različite senzorne informacije, analiziraju ih i na njih suvislo reaguju. Vježba se sastoji od dva dijela. Prvi dio su vježbe pokreta koje se izvode u teretani, a namijenjene su jačanju grube motorike. Drugi dio su vježbe za spretne prste koje izvodimo u nastavi i kojima jačamo vještine fine motorike, socijalne i emocionalne vještine, kognitivne i komunikacijske vještine. Vježbe pokreta prvenstveno su namijenjene jačanju grube motorike (razvoj koordinacije, ravnoteže, kontrole trupa, izazovi pokreta). Vježbe se uglavnom izvode na postajama kako bi učenici tijekom samog sata bili što aktivniji. Budući da primjećujemo da učenici imaju dosta problema s prirodnim oblicima kretanja (osobito pri puzanju, puzanju), ovdje ih sustavno jačamo. Puno je puzanja, puzanja, povlačenja, guranja, a između dodamo i neku vježbu za ravnotežu i koordinaciju. Vježbe su tematski obojene, što dodatno motivira učenike – na pr. mi smo vatrogasci jedan školski sat i hodamo po vatrogasnim ljestvama, spuštamo se s visine, postavljamo dugačku cijev, izvlačimo žrtvu ...

Drugi dio su vježbe za spretne prste. S njima smo se pozabavili tako što smo osmislili 6 postaja po učionici, gdje su učenici izvodili različite vježbe u grupama. Potaknuli smo razvoj:

- fine motoričke sposobnosti: posebno pravilno držanje olovke i razvoj hvata pincete, rukovanje s puno različitih betonskih predmeta, razvijanje koordinacije oko-ruka, učenje rukovanja škarama, vezanje vezice, korištenje pribora...

- socijalne i emocionalne vještine: samopouzdanje, jačanje unutaršnjeg osjećaja uspjeha, bolja slika o sebi, samokontrola, suradnja, praćenje vođe, čekanje u redu, dijeljenje s drugima...

- komunikacijske vještine: postavljanje i odgovaranje na pitanja, praćenje i razumijevanje uputa, neverbalna komunikacija...

- kognitivne vještine: predmatematičke vještine, slovo, oblik, prepoznavanje boja, razlikovanje, klasifikacija, prilagodba, vještine rješavanja problema...

Vježbe prilagođavamo sposobnostima učenika i ciljevima učenja koje želimo postići. Rad s konkretnim materijalom posebno je dobro povezan s raznim prepisanim i grafomotoričkim vježbama, pravilnim držanjem olovke, učenjem slova i brojeva, govorom, razvrstavanjem i stvaranjem ugodne razredne klime [5].

4. Zaključak

Učenje s konkretnim materijalom koji aktivira različite senzorne sustave pokazalo se učinkovitim sredstvom za treniranje raznih finih i grubih motoričkih vještina, stvarajući pozitivnu klimu u učionici i poticajno okruženje za učenje. Pokret obogaćuje nastavu te rasterećuje i opušta učenike. Učenici vole aktivnosti koje razvijaju različite senzorne sustave. Takvo učenje ih dodatno motivira i bolje obavljaju zahtjevnije zadatke. Na ovaj način stvorili smo poticajno okruženje za učenje u kojem su učenici uspješni, zadovoljni i lakše i brže usvajaju gradivo.

5. Literatura

- [1.] Ayres, A. J. (2008). *Sensory integration and the child: Understanding hidden sensory challenges*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- [2.] Geršak, V. (2006). Plesno-gibalna ustvarjalnost. V *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 53–93). Koper: Univerza na primorskem, Pedagoška fakulteta.
- [3.] Gričar, N., Rabič Por, Š., Bizilj, B. (2020). *Senzorne strategije za vsak dan*. Ljubljana: Zbornica delovnih terapevtov Slovenije – strokovno združenje.
- [4.] Jereb, A. (2011). URL:http://www.sous-slo.net/wp-content/uploads/2016/02/program2_mag-andreja-jereb.pdf
- [5.] Krašovec, B., Sovinc, N., Bizjak, A. (2020). *Vaje za spretne prste: zbirka vaj za zaznavanje in obvladovanje telesa*. Ljubljana: Rokus Klett.
- [6.] Rutar Ilc, Z. (2019). Preventivna vloga pozitivnih psihosocialnih odnosov v šoli. *Šolsko polje*, XXX (3–4), 143–167.